

- Те просто нямат друга алтернатива. Не е разумно държавата да упражнява натиск върху здравната система, която и без това плати достатъчно „данък“ за всички политически подходи към нея. През 2010 г. имаше подобна тежка криза - стълкновение между здравните служители и политическите сили, които управляваха. Тогава беше необходимо да се стигне до компромис, необходим е и днес. Но той не може да бъде за сметка на болниците и на пациентите. Не мога да проумея какъв е този подход - да се плащат 80% от разходите на лечебните заведения за изминал период, при положение че дейността е извършена 100%! Представям си го така: лекувам пациента, оперирам го донякъде, казвам му - „Дотук имам пари“, а оттук нататък - минавайте на самолечение. Другото решение е да се смени концепцията в системата на здравеопазване и да започнем да говорим за доплащане, за други форми на финансиране на медицинските дейности и така да се намери финансовото решение на проблемите.

Но вижте, още от времето, когато здравната реформа започна през 1999 г., тя тръгна като политическо решение и в погрешна посока.

- Какво имате предвид?

- Тя имаше задачата да разбие т.нар. социалистическо здравеопазване и да внесе пазарния механизъм (или неолибералната политика). Но не се вслушахме в репликите на западноевропейските експерти, че по-добра система от нашите поликлиники по това време нямаше. Създадохме общопрактикуващи лекари, но не постигнахме западноевропейския модел, към който се стремяхме. Нашите семейни доктори нямат същата компетентност, те са на по-ниско ниво, станаха разпределители в здравната система, превърнахме ги в еднолични търговци. А болниците - в търговски дружества. В резултат на това се разви комерсиализация в цялата система - като започнете от снабдяването с лекарства и минете през дейността на болниците, превърнали се във финансови дружества. В тях директорът няма друга алтернатива освен да разсъждава като мениджър на търговско дружество. А пред лекарите поставихме клиничните пътеки, които въведоха модел на мислене, превърнал пациента в клиент. Или в клинична пътека.

Всичко това доведе до деморализация на системата. Тя е и резултат на некачествено законодателство, факт е, че повечето от законите претърпяха многократни поправки, факт е и че те се създават, за да обслужат нечий личен или групов интерес. По тази причина и лекари, и пациенти, и журналисти започнаха да говорят за хаос в системата. Ами, щом го има, нещата трябва да се пренаредят.

- Как може да се отстрани деморализацията в сектора?

- Трябва да се смени начинът на действие. Основен опорен момент трябва да е изначален разговор на какви изисквания трябва да отговарят общопрактикуващите лекари като медици. Да, те влязоха в определена система на работа, но дейността им трябва да се изпълни с по-сериозно съдържание в лекарски аспект. Те трябва да извършват повече дейности, свързани с профилактиката и с диспансеризацията, а в училищата - да се върнат училищните лекари, за да се грижат за младите. По отношение на болниците държавата няма друга алтернатива освен ясно и открито - дали чрез Националната здравна карта (която е някаква скрита картинка и за нас, лекарите), дали чрез просто изброяване, отчитайки особеностите на населението, на географския терен, на природните дадености и особеностите на времето – да фиксира определен брой държавни болници, които да очертаят скелета на здравеопазването.

Всички тях тя трябва да осигурява безрезервно. Въобще не се спирам на по-детайлни въпроси като например, че начело на лечебните заведения трябва да стои юридически и икономически компетентен мениджърски екип, а не непременно лекари. Защото превърнахме една голяма група доктори в администратори. Т.е. създадохме съсловие, което първо обучаваме, а после бугаме в администрацията. Нещо, което не ми се струва

разумно. Налага се и сериозна ревизия на законите, които да поставят в центъра пациента, а не търговската обосновка на здравната дейност.

- Начертахте серия от мерки за промяна, но те изискват време, а 2014-а е на прага. Каква е прогнозата ви за здравеопазването догодина на фона на орязания проектобюджет, който залага с 200 млн. лв. по-малко за болниците? Не по-розово е положението и с парите за онкомедикаменти.

- Проблемите в здравеопазването в момента се решават на парче, защото всяко правителство идва със своите приоритети. Липсва дългосрочна здравна политика, чиято рамка да се следва независимо от смяната на властта. Затова изобщо не съм оптимист, че през 2014 г.

ще постигнем прелом в здравеопазването. Нещата ще продължат да се решават поотделно, защото настоящите управляващи нямат сериозна политическа подкрепа и не биха могли да пристъпят към радикални реформи. А здравеопазването е болезнена територия - всяко пипане в нея, дори да се отнася за общинска болница, е свързано с електорат, със следващи избори и нито една политическа сила не може да го стори в подобна напрегната обстановка.

И на въпроса ви - да се залага планиран дефицит за болниците от 200 млн. лв. и 104 млн. лв. да се дават за частни фондове примерно, категорично ще доведе до продължаване на напрежението и до нови катаклизми с излизане на лекарите на улиците, за да се намери финансово решение на проблема. А без то да е факт, системата не би могла да функционира.

- Защо всеки здравен министър си мисли, че светът започва от него и тръгва да пише от нулата поредната здравна стратегия или карти на сектора?

- Причислете явлението към болестите на растежа. Първо е грешка, че всеки министър идва със самочувствието на всестранен експерт. Грешка е, че не се допитва до специалистите, а се оставя да бъде командван от политическите сили. Да, вярно е, че трябва да бъде носител на политика, но тя често го води до неправилни решения като например кой да бъде директор на болницата или заместник-министър, без да залага на експертността. А ако се опре на опита, на високата класа специалисти или на хора от научните дружества, ще заложи разумна здравна политика. Разберете, само с администриране в здравеопазването не става. Искане се и медицинска експертност.

- Вие сте зам.-председател на БАН. В науката нещата по-добре ли се развиват от здравеопазването?

- Ще ви кажа една притча за Диоген. Той често отивал на Акропола, обикалял статуите и просел пари. Когато го попитали какво означава това, той отвърнал: „Упражнявам се да оставам безчувствен, когато хората ми отказват нещо.“ Та, от здравеопазването отивайки към науката, ситуацията става още по-драматична. През последните 23 г. бюджетът ѝ показва прогресивен срив. По времето на Симеон Дянков той стигна до 0,3% от БВП. През 2012 г. за научноизследователския развой като дейност са отделени едва 495 900 лв. Тук драматичното е, че 46,3% от тези средства са осигурени от чуждестранни фирми за клинични изследвания на лекарства върху български граждани. Персоналът, зает в научноизследователска дейност през 1990 г. по данни на НСИ достигаше 34 000 души. Сега той е 16 700 души. Т. е. наблюдава се драстичен спад, който ни е поставил на последното място в ЕС по брой учени на човек от населението. Учен обаче не се създава за година или две, а за десетилетия. Ние с лека ръка разбихме през годините много научни звена - над 500 ведомствени института само към Селскостопанската академия, ликвидирахме научните звена в почти всички профили. Например експертите, ангажирани в областта на химията, са били над 1500 души, тези в машиностроителния бранш - над 5000 души. А къде са те сега? Няма ги. Впечатлявам се от факта, че в топ 10 на големите фирми за 2012 г. според класация на в. „Капитал“

(а той я прави от 7 г.), трудно ще намерите не само българска фирма, но и такава, в която да има ядро от наши учени. И после всички се питаме защо взаимоотношенията между бизнеса и науката са нарушени! През миналата година от всички 285 000 студенти, които имаме, технически науки са завършили 40 576 души. Те къде да отидат да работят? Къде имаме големи промишлени предприятия? На пръсти се броят подобни фирми с персонал над 100 души. Всичко това буди песимистични мисли... Не по-малко тревожно е какви кадри създаваме.

- Дайте примери.

- През 2011-2012 г. според НСИ с професионална квалификация са излезли 1547 ученици, с техническа профилировка - само 77. А всички единодушно плачем за професионалното образование и унищожените техникуми, които биха били началната структура, началната институция, която може да дава необходимите кадри на фирмите, за да отбележат те технически прогрес. След това да включим и елемента на иновация, а част от тези деца да отидат във висшето образование и да започнат да създават нови научни продукти. И така страната да се обърне към технологичен възход. Той се осигурява от изучаващите физика, химия, математика...

През миналата година математика са изучавали 667 деца, а мнозинството от тези 285 000 студенти са хвърлени в обслужващата сфера. Само че един работещ в нея успява да създаде за един час брутен вътрешен продукт за 17 лв., един ангажиран със селскостопанска дейност - за 2800 лв., а един в промишлеността - за 6000 лв. Т.е. сами се обричаме на изоставане.